

Міністерство внутрішніх справ України
Львівський державний університет внутрішніх справ
Центр післядипломної освіти, дистанційного та заочного навчання

Кафедра теорії права, конституційного та приватного права

КЕЙС

**заняття на тему 6 «ПОРЯДОК ДІЙ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ ПОЖЕЖІ,
ОСНОВНІ ПРАВИЛА ГАСІННЯ ПОЖЕЖ, РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ДІЙ
ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ПОЖЕЖІ. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕЧНОЇ ЕВАКУАЦІЇ У РАЗІ ПОЖЕЖІ. ПЕРВИННІ ЗАСОБИ
ПОЖЕЖОГАСІННЯ**

Підвищення кваліфікації (12 днів)

**ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЛОГІСТИКИ ТА МАТЕРІАЛЬНО-
ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Розробник:

завідувач кафедри теорії права,
конституційного та приватного права,
к.ю.н., доцент КУЧЕР Віталій Орестович

Обговорено та затверджено за засіданні кафедри теорії права, конституційного та приватного права, протокол № 4 від 30.11.2021 р.

Львів
2021

ТЕМА 6 «ПОРЯДОК ДІЙ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ ПОЖЕЖІ, ОСНОВНІ ПРАВИЛА ГАСІННЯ ПОЖЕЖ, РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ПОЖЕЖІ. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ЕВАКУАЦІЇ У РАЗІ ПОЖЕЖІ. ПЕРВИННІ ЗАСОБИ ПОЖЕЖОГАСІННЯ»

Годин на тему – 2

Занять – 1

Навчальна мета: систематизувати та поглибити знання про порядок дій у разі виникнення пожежі, основні правила гасіння пожеж, рекомендації щодо дій працівників поліції під час пожежі; забезпечення безпечної евакуації у разі пожежі; первинні засоби пожежогасіння.

Міжтематичні зв'язки: Повноваження поліції. Основні принципи діяльності поліцейського. Основи професійної етики працівників правоохоронних органів. Кодекс професійної етики поліцейського. Антикорупційне законодавство. Корупційні правопорушення, запобігання та відповідальність.

План лекційного заняття (1 год.)

1. Основні причини виникнення пожеж.
2. Основні правила гасіння пожежі. Порядок дій у разі виникнення пожежі.
3. Забезпечення безпечної евакуації у разі пожежі.
4. Первинні засоби пожежогасіння.

1. Основні причини виникнення пожеж.

Для успішного проведення дієвих упереджувальних заходів у виробничій сфері та у країні загалом, важливо знати основні причини пожеж. Згідно зі статистичними даними основними причинами пожеж в Україні є: необережне поводження з вогнем 58—60%; порушення правил монтажу та експлуатації (ППМЕ) електроустаткування та побутових електроприладів 18—20%; ППМЕ приладів опалення 11—12%; пустощі дітей з вогнем 7—8%; підпали 2% . У виробничій сфері основні причини пожеж та їх показники змінюються не суттєво.

Як видно із наведених даних причиною, що найчастіше викликає пожежі в Україні є необережне поводження з вогнем. У виробничій сфері з цієї причини часто виникають пожежі при курінні в недозволених місцях та при виконанні, так званих, вогневих робіт.

Вогневими роботами вважають виробничі операції, пов'язані з використанням відкритого вогню, іскроутворенням та нагрівом деталей, устаткування, конструкцій до температур, що здатні викликати займання горючих речовин і матеріалів, парів легкозаймистих рідин. До вогневих робіт належать: газо- та електрозварювання, бензино- та газорізання, паяльні роботи, варки бітуму та смоли, механічне оброблення металу з утворенням іскор тощо.

Місця для проведення вогневих робіт можуть бути постійними і тимчасовими. Постійні місця визначаються наказом керівника підприємства, а тимчасові - письмовим дозволом керівника підрозділу. У відповідності з вимогами пожежної безпеки на місцях проведення вогневих робіт не повинно бути горючих матеріалів у радіусі 5 м. Необхідно мати на увазі, що при газовій зварці застосовують речовини (ацетилен, метан, кисень), які посилюють небезпеку пожежі та вибуху.

Виконавці робіт (електрозварювальники, газозварювальники, газорізальники, паяльники, бензорізальники та ін.) повинні бути проінструктовані про заходи пожежної безпеки особами, які за це відповідають.

Перед проведенням тимчасових вогневих робіт розробляються заходи пожежної безпеки, сповіщається пожежна охорона, призначаються особи, відповідальні за забезпечення пожежної безпеки і після цього видається підписаний наряд-допуск на проведення робіт. Такий дозвіл дається на одну зміну. Після закінчення вогневих робіт зварювальник зобов'язаний оглянути місце роботи, полити водою горючі конструкції. Місце проведення вогневих робіт необхідно кілька разів перевірити протягом 2 годин після закінчення роботи.

Відповідальність за заходи пожежної безпеки при проведенні зварювальних та інших вогневих робіт покладається на керівників робіт, дільниць, цехів, підприємств.

Значний відсоток пожеж спричинений незадовільним станом електричного устаткування та приладів, а також порушенням правил їх монтажу та експлуатації. До чинників, що можуть викликати пожежу саме з цієї причини належать: короткі замикання, несправності електроустаткування та приладів, струмові перевантаження, що виникають у силових та освітлюваних електромережах, великі значення перехідних опорів.

Короткі замикання виникають внаслідок неправильного монтажу або експлуатації електроустановок, старіння або пошкодження ізоляції. Струм короткого замикання залежить від потужності джерела струму, відстані від джерела струму до місця замикання та виду замикання. Великі струми замикання викликають іскріння та нагрівання струмопровідних частин до високої температури, що може викликати займання ізоляції провідників та горючих будівельних конструкцій, які знаходяться поряд.

Струмові перевантаження виникають при ввімкненні до мережі додаткових споживачів струму або при зниженні напруги в мережі. Тривале перевантаження призводить до нагрівання провідників, що може викликати займання ізоляції.

Збільшення місцевих перехідних опорів виникає внаслідок окиснення або недостатньо щільного з'єднання електричних контактів. Іскріння, що виникає при цьому, може ініціювати пожежу. Для запобігання пожежі від великих перехідних опорів мідні проводи та кабелі з'єднують скручуванням жил, а потім спаюють їх оловом без застосування кислоти. Алюмінієві кабелі з'єднують гільзами.

Вибір типу електроустаткування, схеми електропроводки, використовуваних матеріалів, площі поперечного перерізу провідників, виду ізоляції залежить від ступеня вибухопожежонебезпеки навколишнього середовища, режиму роботи електроустановок та можливих перевантажень.

2. Основні правила гасіння пожежі. Порядок дій у разі виникнення пожежі.

Всі заходи організаційно-технічного характеру на об'єкті можна підрозділити на організаційні, технічні, режимні та експлуатаційні.

Організаційні заходи пожежної безпеки передбачають: організацію пожежної охорони на об'єкті, проведення навчань з питань пожежної безпеки (включаючи інструктажі та пожежно-технічні мінімуми), застосування наочних засобів протипожежної пропаганди та агітації, проведення перевірок, оглядів стану пожежної безпеки приміщень, будівель, об'єкта в цілому та ін.

До технічних заходів належать: суворе дотримання правил і норм, визначених чинними нормативними документами при реконструкції приміщень, будівель та об'єктів, технічному переоснащенні виробництва, експлуатації чи можливому переобладнанні електромереж, опалення, вентиляції, освітлення і т.п.

Заходи режимного характеру передбачають заборону куріння та застосування відкритого вогню в недозволених місцях, недопущення появи сторонніх осіб у вибухонебезпечних приміщеннях чи об'єктах, регламентацію пожежної безпеки при проведенні вогневих робіт тощо.

Експлуатаційні заходи охоплюють своєчасне проведення профілактичних оглядів, випробувань, ремонтів технологічного та допоміжного устаткування, а також інженерного господарства (електромереж, електроустановок, опалення, вентиляції).

Є чотири основні **способи припинення процесу горіння**:

а) охолодження горючих речовин або зони горіння:

- суцільними струменями води;
- розпиленими струменями води;
- перемішуванням горючих речовин

б) ізоляції горючих речовин або окисника (повітря) від зони горіння:

- шаром піни;
- шаром продуктів вибуху вибухових речовин;
- утворенням розривів у горючій речовині;
- шаром вогнегасного порошку;
- вогнегасними смугами

в) розбавлення повітря чи горючих речовин:

- тонкорозпиленими струменями води;
- газоводяними струменями;
- негорючими газами чи водяною парою;
- водою (для горючих та легкозаймистих гідрофільних рідин)

г) хімічного гальмування (інгібування) реакції горіння:

- вогнегасними порошками;

— галогеновуглеводнями.

Зазвичай механізм гасіння пожежі має комбінований характер, при якому мають місце одночасно кілька способів припинення процесу горіння.

Речовини, що мають фізико-хімічні властивості, які дозволяють створити умови для припинення горіння називаються *вогнегасними речовинами*. Вони повинні володіти високим ефектом гасіння при відносно малій їх витраті, бути дешевими, безпечними при застосуванні, не заподіювати шкоди матеріалам, предметам та навколишньому середовищу. Речовини, що найбільш повно відповідають вищезазначеним вимогам, а відтак належать до основних *вогнегасних речовин*, є:

- вода (в різних видах),
- піна,
- інертні та негорючі гази,
- галогенопохідні вуглеводнів,
- спеціальні порошки,
- пісок.

Дії працівників поліції при пожежі:

- Викликати пожежну команду і докласти черговому по органу поліції;
- Припинити роботи в будинку, крім робіт з гасіння пожежі;
- Зробити в разі потреби відімкнення електроенергії за винятком систем протипожежного захисту;
- При наявності потерпілих надати їм долікарську допомогу;
- Провести евакуацію людей і майна з об'єкта;
- Залучити громадян до гасіння пожежі і взяти в ньому активну участь;
- Організувати охорону майна, що виноситься з об'єкта, а також майна, що знаходиться під погрозою запалення
- По прибуттю пожежної команди сприяти їй у гасінні пожежі, евакуації людей і майна, обмежити допуск людей на об'єкт;
- Запобігти паніці і порушенням громадського порядку на місці пожежі.

Якщо є підстави підозрювати, що мав місце підпал, необхідно організувати охорону слідів злочину, речових доказів, ужити заходів щодо розшуку і затримки підозрюваних.

Отримані дані довести начальнику пожежної команди (керівнику гасіння пожежі) і черговому по органу поліції. В кінці – доповісти рапортом про подію начальнику органу поліції.

3. Забезпечення безпечної евакуації у разі пожежі.

Відповідно до вимог правил пожежної безпеки від 30.12.2014 р., затв. наказом МВС № 1417 на об'єктах з постійним або тимчасовим перебуванням на них 100 і більше осіб або таких, що мають хоча б одне окреме приміщення із одночасним перебуванням 50 і більше осіб, у будинках та спорудах (крім житлових будинків), котрі мають два поверхи і більше, у разі одночасного перебування на поверсі більше 25 осіб, а для одноповерхових - більше 50 осіб,

мають бути розроблені і вивішені на видимих місцях плани (схеми) евакуації людей на випадок пожежі.

На об'єктах з постійним або тимчасовим перебуванням на них 100 і більше осіб або таких, що мають хоча б одне окреме приміщення з одночасним перебуванням 50 і більше осіб, які є навчальними (у тому числі дошкільними) закладами, закладами охорони здоров'я із стаціонаром, будинками для людей похилого віку та інвалідів, санаторіями і закладами відпочинку, розважальними, культурно-освітніми та видовищними закладами, критими спортивними будинками і спорудами, готелями, мотелями, кемпінгами, торговими підприємствами та іншими аналогічними за призначенням об'єктами з масовим перебуванням людей, на доповнення до схематичного плану евакуації повинна бути розроблена та затверджена керівником інструкція, що визначає дії персоналу щодо забезпечення безпечної та швидкої евакуації людей, за якою не рідше одного разу на півроку мають проводитися практичні тренування всіх задіяних працівників. Для об'єктів, у яких передбачається перебування людей уночі, інструкції повинні передбачати також дії у нічний час.

У разі зміни планування або функціонального призначення будинків (приміщень, споруд), технології виробництва, штатного розкладу персоналу плани евакуації та інструкції повинні бути відкориговані.

У приміщеннях на видимих місцях біля телефонів слід вивішувати таблички із зазначенням номера телефону для виклику пожежно-рятувальних підрозділів.

У приміщенні, яке має один евакуаційний вихід, дозволяється одночасно розміщувати (дозволяється перебування) не більше 50 осіб.

Двері на шляхах евакуації повинні відчинятися в напрямку виходу з будівель (приміщень).

Не нормується напрямок відчинення дверей для:

квартир у житлових будинках;

приміщень з одночасним перебуванням не більше ніж 15 осіб, крім приміщень категорій А і Б за вибухопожежною та пожежною небезпекою, а також парильних саун;

комор і технічних приміщень площею не більше ніж 200 м² і без постійних робочих місць;

технічних поверхів площею не більше ніж 200 м², у яких розміщується тільки інженерне обладнання та/або прокладаються інженерні мережі будинку, і у яких відсутні постійні робочі місця;

балконів, лоджій (за винятком дверей, що ведуть до зовнішньої повітряної зони сходових кліток типу Н1);

виходів на площадки сходів типу С3;

санітарних вузлів.

За наявності людей у приміщенні двері евакуаційних виходів можуть зачинятися лише на внутрішні запори, які відчиняються зсередини без ключа.

Килими, килимові доріжки й інше покриття підлоги у приміщеннях з одночасним перебуванням 50 та більше осіб, коридорах, на сходових клітках

повинні кріпитися до підлоги і бути помірно небезпечними щодо токсичності продуктів горіння, мати помірну димоутворювальну здатність та відповідати групам поширення полум'я РП1, РП2.

Сходові марші і площадки повинні мати справні огорожі із поручнями, котрі не повинні зменшувати ширину сходових маршів і площадок.

На сходових клітках (за винятком незадимлюваних) дозволяється встановлювати прилади опалення, у тому числі на висоті 2,2 м та вище від поверхні проступів та сходових площадок, сміттєпроводи, поверхові сумісні електрощити, поштові скриньки та пожежні кран-комплекти за умови, що це обладнання не зменшує нормативної ширини проходу сходовими площадками та маршами.

Сходові клітки, внутрішні відкриті та зовнішні сходи, коридори, проходи та інші шляхи евакуації мають бути забезпечені евакуаційним освітленням. Світильники евакуаційного освітлення повинні вмикатися з настанням сутінків у разі перебування в будинку людей.

Світлові покажчики «Вихід» необхідно постійно утримувати справними. У залах для глядачів, виставкових, актових залах та інших подібних приміщеннях вони мають бути увімкнуті на весь час перебування людей (проведення заходу).

Для об'єктів IV та V категорій складності згідно з ДСТУ-Н Б В.1.2-16:2013 «Визначення класу наслідків (відповідальності) та категорії складності об'єктів будівництва» слід визначати розрахунковий час евакуації людей у разі пожежі відповідно до ГОСТ 12.1.004-91 «Пожарная безопасность. Общие требования».

На випадок відключення електроенергії обслуговуючий персонал будинків (крім житлових), де у вечірній та нічний час можливе перебування людей, повинен мати електричні ліхтарі. Кількість ліхтарів визначається адміністрацією, виходячи з особливостей об'єкта, наявності чергового персоналу, кількості людей у будинку (але не менше одного ліхтаря на кожного працівника, який чергує на об'єкті у вечірній або нічний час).

Сміттєзбірні камери та стволи повинні регулярно очищатися від сміття та горючих відходів, які треба збирати на спеціально виділених майданчиках у контейнери або ящики з негорючих матеріалів.

Двері сміттєзбірних камер повинні утримуватися замкненими на замок.

Порядок експлуатації пожежних ліфтів визначається чинним законодавством.

Не допускається:

улаштовувати на шляхах евакуації пороги, виступи, турнікети, двері розсувні, підйомні, такі, що обертаються, та інші пристрої, які перешкоджають вільній евакуації людей;

захарачувати шляхи евакуації меблями, обладнанням, різними матеріалами;

забивати, заварювати, замикати на замки, болтові з'єднання та інші запори, що важко відчиняються зсередини, двері на шляхах евакуації та евакуаційних виходах;

розташовувати у тамбурах виходів, за винятком квартир та індивідуальних житлових будинків, гардероби, вішалки для одягу, сушарні, пристосовувати їх для торгівлі, а також зберігання, у тому числі тимчасового, будь-якого інвентарю та матеріалу;

захарашувати меблями, устаткуванням та іншими предметами двері, люки на балконах і лоджіях, переходи в суміжні секції та виходи на зовнішні евакуаційні драбини, евакуаційні площадки квартир житлових будинків;

знімати встановлені на балконах (лоджіях) драбини;

улаштовувати у сходових клітках приміщення будь-якого призначення (кіоски), обладнання;

улаштовувати у загальних коридорах комори і вбудовані шафи, за винятком шаф для інженерних комунікацій; зберігати в шафах (нішах) для інженерних комунікацій горючі матеріали;

розташовувати в ліфтових холах приміщення різного призначення;

робити засклення або закладання жалюзі і отворів повітряних зон у незадимлюваних сходових клітках;

знімати двері вестибюлів, холів, тамбурів і сходових кліток;

заміняти скло, що не дає скалок при руйнуванні, на звичайне у дверях;

знімати пристрої для самозачинення дверей сходових кліток, коридорів, холів, тамбурів, а також фіксувати самозакривні двері у відчиненому положенні;

зменшувати нормативну площу фрамуг у зовнішніх стінах сходових кліток або закладати їх;

розвішувати у сходових клітках на стінах дзеркала, стенди, панно, інші горючі матеріали.

4. Первинні засоби пожежогасіння.

Первинні засоби пожежогасіння розкриваються у Правилах пожежної безпеки, затверджених наказом МВС України від 30.12.2014 р. № 1417.

Первинний засіб пожежогасіння – це технічний засіб, речовина, матеріал або їх комплекс, придатний до використання людиною для локалізування і (або) ліквідування пожежі на її початковій стадії. До первинних засобів пожежогасіння належать вогнегасники, пожежні кран-комплекти, пожежний інвентар (покривало з негорючого теплоізолювального полотна або повсті, ящики з піском, бочки з водою, пожежні відра, совкові лопати) та переносний пожежний інструмент.

Пожежу в час її виникнення можливо погасити первинними засобами пожежогасіння, до яких відносяться вогнегасники, відра, багри, діжка з водою, ящики з піском, кошма (покривало з негорючого теплоізоляційного полотна, грубововняної тканини або повсті), ломи, лопати, сокири і т. ін.

Покривало (кошма) призначене для гасіння пожеж на початковому етапі, коли пожежа ще не набула великих розмірів та інтенсивність теплового випромінювання невелика. Гасіння пожежі відбувається шляхом накривання осередку пожежі. Працює принцип припинення горіння – ізоляція реагуючих речовин від зони горіння.

Кошма має один або декілька шарів однотипного матеріалу. Не повинна мати швів та зістрочуватись з окремих кусків. Виключення складають торцева обробка матеріалу та кріплення пристроїв для утримання руками.

Кошма повинна мати розмір не менш як 1×1 м. У місцях застосування та зберігання ЛЗР та ГР розміри покривал можуть бути збільшені до величин: 2×1,5 м, 2×2 м.

Під час експлуатації покривала передбачається скручування його в рулон.

Під час гасіння пожежі можна виконувати наступні види робіт:

- гасіння осередку пожежі в початковій стадії розвитку пожежі;
- гасіння одежі, яка горить на потерпілому.

Гасіння пожеж невеликої площі повинно проводитись шляхом накривання полотнищем поверхні горючого матеріалу (рідини), ізолюючи її від доступу повітря.

При гасінні розливів легкозаймистих рідин (далі ЛЗР) або горючих рідин (далі ГР) повинно проводитись двома особами. Кошму заводять з навітряного боку. Накривання повинно проводитись одночасно. Необхідно вжити заходи щодо недопущення потрапляння повітря під кошму. Для цього ущільнюють прилягання кошми до ґрунту. За необхідності можна здійснювати прибивання кошми від краю до її середини. Покривало утримується не менш 20 секунд.

Бочки з водою встановлюються у виробничих, складських та інших приміщеннях, спорудах у разі відсутності внутрішнього протипожежного водогону та за наявності горючих матеріалів, а також на території об'єктів, у садибах індивідуальних жилих будинків, дачних будиночків тощо. Їх кількість у приміщеннях визначається з розрахунку установки однієї бочки на 250-300 м захищеної площі.

Бочки для зберігання води з метою пожежогасіння відповідно до ГОСТ 12.4.009-83 повинні мати місткість не менше 0,2 м³ і бути укомплектовані пожежним відром місткістю не менше 0.008 м³.

Пожежні щити (стенди) встановлюються на території об'єкта з розрахунку один щит (стенд) на площу 5000 м².

До комплекту засобів пожежогасіння, які розміщаються на ньому, слід включати: вогнегасники - 3 шт., ящик з піском - 1 шт., покривало з негорючого теплоізоляційного матеріалу або повсті розміром 2×2м - 1 шт., гаки - 3 шт., лопати - 2 шт., лом - 2 шт., сокири - 2 шт.

Ящики для піску повинні мати місткість 0,5; 1,0 або 3,0 м³ та бути укомплектованими совковою лопатою.

Вмістилища для піску, що є елементом конструкції пожежного стенду, повинні бути місткістю не менше 0.1 м³. Конструкція ящика (вмістилища) повинна забезпечувати зручність діставання піску та виключати попадання опадів.

Керівним документом, який визначає порядок комплектування пожежних щитів первинними засобами пожежогасіння, є Правила пожежної безпеки в Україні, де в додатку № 3 викладено рекомендації щодо оснащення об'єктів первинними засобами пожежогасіння.

Основним документом, який визначає види та типи вогнегасників та порядок оснащення об'єктів, є Наказ МВС № 25 від 15.01.2018 р. «Про затвердження Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників».

Вогнегасники перед прийняттям зі складу (придбанням) та розміщенням на об'єкті повинні обов'язково пройти первинний огляд особою, відповідальною за пожежну безпеку на об'єкті.

Під час проведення первинного огляду необхідно встановити:

- наявність сертифіката відповідності (у випадку придбання);
- наявність паспорта на кожний вогнегасник;
- що пломби на вогнегасниках не порушені;
- що вогнегасники не мають видимих зовнішніх пошкоджень;
- що стрілки індикаторів тиску закачних вогнегасників перебувають у межах робочого діапазону (у зеленому секторі шкали індикатора) залежно від температури експлуатації;
- що на маркуванні кожного вогнегасника і в його паспорті вказано виробника та суб'єкта, які мають право проводити його технічне обслуговування, дату виготовлення (продажу) та дату проведення технічного обслуговування.

Після проведення первинного огляду вогнегасникам присвоюються облікові (інвентарні) номери.

Особа, відповідальна за експлуатацію вогнегасників (пожежну безпеку на об'єкті), повинна оформити журнал обліку вогнегасників, у якому реєструються:

- тип і обліковий номер кожного вогнегасника, а також місце його розміщення на об'єкті;
- дати проведення періодичних оглядів вогнегасників та прізвище особи, яка їх проводила;
- результати періодичних оглядів вогнегасників;
- дати проведення технічного обслуговування (або діагностування) та прізвище особи (або номер посвідчення), яка їх проводила, а також дати проведення наступного технічного обслуговування;
- інформація про направлення вогнегасників на технічне обслуговування та про їх повернення на місце розташування після проведення технічного обслуговування.

На технічне обслуговування з об'єкта дозволяється відправляти без заміни не більше 50 % вогнегасників від їх загальної кількості.

Вогнегасники слід розміщувати у легкодоступних і помітних місцях, а також поблизу місць, де найбільш імовірна поява осередків пожежі. При цьому необхідно забезпечити їх захист від дії сонячних променів, опалювальних і нагрівальних приладів, а також хімічно агресивних речовин (середовищ), які можуть негативно вплинути на їх працездатність.

Вогнегасники в місцях розміщення (усередині будинків і приміщень, біля входів або виходів з них, у коридорах) не повинні створювати перешкоди під час евакуації людей.

Переносні вогнегасники розміщують шляхом навішування за допомогою кронштейнів на вертикальні конструкції на висоті не більше 1,5 м від рівня підлоги до нижнього торця вогнегасника і на відстані від дверей, достатній для їх повного відчинення, або встановлюють у пожежні шафи пожежних кранів, на пожежні щити чи стенди, підставки чи спеціальні тумби.

Розміщення вогнегасників за допомогою кронштейнів на вертикальні конструкції, установлення їх у пожежних шафах або тумбах має бути виконано таким чином, щоб забезпечувати можливість прочитування маркувальних написів на їх корпусах.

На транспортних засобах переносні вогнегасники розміщують у кабіні біля водія в легкодоступному для нього місці і встановлюють за допомогою кронштейнів. Конструкція кронштейна згідно з ГОСТ 12.2.037-78 повинна надійно утримувати вогнегасник, не закривати своїми елементами маркувальні написи на його корпусі, бути зручною для встановлення і оперативного зняття вогнегасника.

Вогнегасники, які розміщують поза кабіною, потрібно захищати від впливу атмосферних опадів, сонячних променів і бруду. Забороняється зберігання вогнегасника в багажнику легкового автомобіля, кузові вантажного автомобіля та інших місцях, доступ до яких обмежений.

Вогнегасники, які розміщуються поза межами приміщень або в неопалювальних приміщеннях та не призначені для експлуатації за температури нижче 5 °С, на холодний період року необхідно переносити в придатне для їх зберігання приміщення. У таких випадках на пожежних щитах та стендах повинна розміщуватись інформація про місце розташування вогнегасників.

Вогнегасники повинні розміщуватись з урахуванням зручності їх обслуговування, огляду, користування, а також досягнення найкращої видимості з різних точок захищаного простору.

Підходи до місця розташування вогнегасників мають бути завжди вільними.

Для зазначення місцезнаходження вогнегасників на об'єктах повинні встановлюватися вказівні знаки згідно з ГОСТ 12.4.026-76. Знаки розташовують на видних місцях на висоті 2,0-2,5 м від рівня підлоги як усередині, так і поза приміщеннями.

У приміщеннях, у яких немає постійного перебування працівників, вогнегасники слід розміщувати ззовні приміщень або біля входу до них.

У приміщеннях, де працівники перебувають постійно, вогнегасники потрібно розміщувати всередині приміщень, запобігаючи створенню перешкод для евакуації людей.

Періодичний огляд вогнегасників здійснюється особою, відповідальною за експлуатацію вогнегасників (пожежну безпеку на об'єкті), не рідше одного разу на місяць.

Під час періодичного огляду перевіряються:

- 1) відповідність типу і заводського номера кожного вогнегасника його зареєстрованому обліковому номеру та місцю розташування на об'єкті;

- 2) наявність паспорта на кожний вогнегасник;
- 3) дата проведення технічного обслуговування кожного вогнегасника, яка повинна відповідати вимогам інструкції з експлуатації;
- 4) наявність та цілісність на кожному вогнегаснику пломби, пристрою блокування (запобіжної чеки), гнучкого рукава та кронштейна (якщо передбачено конструкцією);
- 5) відсутність видимих зовнішніх пошкоджень вогнегасників та слідів корозії на них;
- 6) положення стрілки індикатора тиску кожного закачаного вогнегасника (крім вуглекислотного), яка повинна бути в межах робочого діапазону (у зеленому секторі шкали індикатора), залежно від температури експлуатації;
- 7) непошкодженість маркування (етикетки) кожного вогнегасника.

Невідповідність за підпунктом "1" усувається силами підприємства. У разі виявлення невідповідності за підпунктами "2 - 7" вогнегасники повинні бути направлені для проведення технічного обслуговування.

Особі, відповідальній за експлуатацію вогнегасників (за пожежну безпеку на об'єкті), забороняється самостійно (або доручати іншій особі) здійснювати будь-які операції технічного обслуговування вогнегасників, спрямовані на відновлення їх працездатного стану.

Результати періодичних оглядів реєструються особою, відповідальною за пожежну безпеку на об'єкті, у журналі обліку вогнегасників на об'єкті.

Вимоги безпеки праці під час експлуатації вогнегасників. Застосування вогнегасників повинно здійснюватися згідно з паспортами підприємств-виробників та вказівками про порядок дій під час застосування вогнегасників, нанесених на їх етикетках.

Забороняється:

- експлуатувати вогнегасники з наявністю вм'ятин, здутостей або тріщин на корпусі, на запірно-пусковому пристрої, на накидній гайці, а несправності індикатора тиску (для закачних вогнегасників);
- завдавати удари по вогнегаснику;
- розбирати і перезаряджати вогнегасники особам, які не мають права на проведення таких робіт;
- кидати вогнегасник у полум'я під час застосування за призначенням та вдаряти ним об землю для приведення його до дії;
- спрямовувати насадку вогнегасника (гнучкий рукав або розтруб) під час його експлуатації у бік людей;
- використання вогнегасників для потреб, не пов'язаних з пожежогасінням.

Тактика застосування вогнегасників. Гасіння осередків пожежі, які виникли поза межами приміщень, потрібно здійснювати з навітряного боку.

Під час гасіння пожежі одночасно кількома вогнегасниками не дозволяється здійснювати гасіння струменями вогнегасної речовини, спрямованими назустріч один одному.

Вуглекислотні вогнегасники повинні застосовуватись у тих випадках, коли для ефективного гасіння пожежі необхідні вогнегасні речовини, які не

пошкоджують обладнання та об'єкти (обчислювальні центри, радіоелектронна апаратура, музеї, архіви тощо).

Під час застосування вуглекислотного або порошкового вогнегасника для гасіння пожежі електрообладнання, що перебуває під напругою електричного струму до 1000 В, необхідно витримувати безпечну відстань (не менше 1 м) від розпилювальної насадки вогнегасника до струмопровідних частин електрообладнання.

Забороняється застосовувати водяні та водопінні вогнегасники для ліквідації пожеж обладнання, що перебуває під електричною напругою, а також для гасіння речовин, які вступають з водою в хімічну реакцію, що супроводжується інтенсивним виділенням тепла та розбризкуванням пального.

Застосування порошкових вогнегасників для захисту обладнання, яке може вийти з ладу в разі попадання в нього вогнегасного порошку (електронне обладнання, електронно-обчислювальні машини), дозволяється лише за відсутності газових вогнегасників.

Під час гасіння пожежі порошковими вогнегасниками необхідно брати до уваги утворення високої запиленості і як наслідок – зниження видимості в захищуваному приміщенні.

Під час гасіння пожежі вуглекислотними вогнегасниками необхідно враховувати можливість зниження концентрації кисню в повітрі захищуваного приміщення, особливо якщо воно невелике за об'ємом.

У приміщеннях, де застосування вуглекислотних вогнегасників може створити небезпечну для життя людини концентрацію газів у повітрі, а також у разі застосування пересувних вуглекислотних вогнегасників необхідно використовувати ізолювальні засоби індивідуального захисту органів дихання.

Перед застосуванням пересувних вуглекислотних вогнегасників слід обмежити кількість обслуговуючого персоналу, який перебуває у приміщенні.

План практичного заняття (1 год):

Вирішення та обговорення ситуативних завдань.

Ситуативне завдання 1

О 19 год. 40 хв. 9 квітня в с. Галиця Ніжинського району, у приватному житловому будинку виникла пожежа. Від отруєння продуктами горіння загинуло 3 особи (люди похилого віку). Вогнем знищено перекриття на площі 5 кв. м та домашні речі. Попередня причина пожежі – порушення правил техніки безпеки при експлуатації електропобутових приладів.

Завдання: Проаналізувати можливі небезпеки для працівників національної поліції та визначити тактику дій щодо забезпечення особистої безпеки та ефективного виконання службових повноважень. Розробити загальний алгоритм дій в разі ускладнення оперативної обстановки.

Ситуативне завдання 2

О 8 год. 55 хв. 11 квітня у с. Біляки Семенівського району у приватному житловому будинку виявлено 3 особи, які, за попередніми даними, загинули від

отруєння продуктами горіння. Пожежа самоліквідувалася, пожежно-рятувальні підрозділи не залучалися. Вогнем пошкоджено внутрішнє облицювання стін кімнати на площі близько 12 м² та диван. Причина та час виникнення пожежі встановлюються.

Завдання: Проаналізувати можливі небезпеки для працівників національної поліції та визначити тактику дій щодо забезпечення особистої безпеки та ефективного виконання службових повноважень. Розробити загальний алгоритм дій в разі ускладнення оперативної обстановки.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ:

1. *Які основні причини пожеж?*
2. *Які існують класи пожеж?*
3. *Що відносять до первинних засобів пожежогасіння?*
4. *Які існують види вогнегасників?*
5. *Який порядок евакуації з приміщень у випадку пожежі?*

ВИСНОВКИ

Основними причинами пожеж в Україні є: необережне поводження з вогнем 58—60%; порушення правил монтажу та експлуатації (ППМЕ) електроустаткування та побутових електроприладів 18—20%; ППМЕ приладів опалення 11—12%; пустощі дітей з вогнем 7—8%; підпали 2%.

Пожежа – це неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що поширюється в часі і просторі.

Пожежі поділяються на такі класи:

А - що супроводжуються горінням твердих матеріалів, зазвичай органічного походження, під час горіння яких, як правило, утворюються тліючі вуглини;

В - що супроводжуються горінням рідин або твердих речовин, які переходять у рідкий стан;

С - що супроводжуються горінням газів;

Д - що супроводжуються горінням металів;

Ф - що супроводжуються горінням речовин, які використовують для приготування їжі (рослинних і тваринних олій та жирів) і містяться в кухонних приладах.

Є пожежі зовнішні (відкриті), наприклад степові, [лісові](#), нафтових і газових фонтанів, і внутрішні (закриті), наприклад на [шахтах](#).

Первинні засоби пожежогасіння розкриваються у Правилах пожежної безпеки, затверджених наказом МВС України від 30.12.2014 р. № 1417.

Первинний засіб пожежогасіння – це технічний засіб, речовина, матеріал або їх комплекс, придатний до використання людиною для локалізування і (або) ліквідування пожежі на її початковій стадії. До первинних засобів пожежогасіння належать вогнегасники, пожежні кран-комплекти, пожежний інвентар (покривала з негорючого теплоізолювального полотна або повсті, ящики з піском, бочки з водою, пожежні відра, совкові лопати) та переносний пожежний інструмент.

Основним документом, який визначає види та типи вогнегасників та порядок оснащення об'єктів, є Наказ МВС № 25 від 15.01.2018 р. «Про затвердження Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників».

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

I. Нормативно-правові акти:

1. Кодекс цивільного захисту від 02.10.2012 № 5403-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
2. Пожежна безпека: терміни та визначення: ДСТУ 2272-93. URL: www.tsdazu.gov.ua/files/BG/2.pdf.
3. Про затвердження Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників: Наказ МВС № 25 від 15.01.2018 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
4. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні: наказ МВС України від 30.12.2014 р. № 1417. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
5. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18 січня 2001 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

II. Спеціальна література:

1. Грибан В.Г., Негодченко О.В. Охорона праці. Навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2020. 280 с.
2. Зеркалов Д.В., Кацман М. Д., Кружилко О. Є., Слуговін І. І. Пожежна профілактика на галузевих об'єктах. Навчальний посібник. К.: Основа, 2014. 372 с.
3. Ткачук К. Н., Третьякова Л. Д., Зеркалов Д. В., Полукаров О. І., Каштанов С. Ф. Охорона праці та промислова безпека. Монографія. К.: «Основа». 2014. 823 с.
4. Шурин І.А., Комарницький Я.О. Забезпечення пожежної безпеки на об'єктах різноманітного призначення. Методичні рекомендації. Львів. 2020. 57 с.

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний веб-сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua
3. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <http://www.mvs.gov.ua/>
5. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. URL: <http://www.minjust.gov.ua/>
6. Офіційний веб-портал Міністерства освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua/>
7. Національне агентство України з питань державної служби. URL: <http://nads.gov.ua/control/uk/index>

8. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)». URL: <http://www.nau.ua/>
9. Вікіпедія Вільна енциклопедія. URL: <http://uk.wikipedia.org>
10. Електронна бібліотека Львівського державного університету внутрішніх справ. URL: <http://www.lvduvs.edu.ua>